

**JAHON BANKI TOMONIDAN, MAMLAKATLAR MIQYOSIDA
KAMBAG`ALLIKNI O`LCHASHNING USLUBIYOTLARI.**

Karimova Oybibbi Xamidovna

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi

universiteti magistratura talabasi

lady.oybibbi@mail.ru

***Annotatsiya:** Kambag`allik darajasini o`lchas, uning Jahon banki ekspertlari tomonidan o`rganilishi va kambag`al davlatlar sonini aniqlash, unga yechimlar berish bu mavzuni o`rganishni muhim deya hisoblaydi.*

***Kalit so`zlar:** Jahon banki, kambag`allik darajalari, o`lchovlar, daromad manbai.*

Kirish

Teziz ishi mavzusining dolzarbligi va zarurati: Dunyo mamlakatlaridagi hayot qiymatidagi tafovutlar ortib borgani sababli, Jahon banki global kambag`allik ko`rsatkichini vaqti-vaqti bilan qayta ko`rib chiqish zaruriyatiga duch keldi. 2005 yilda Jahon banki dunyoning eng qashshoq mamlakatlarida qabul qilingan kambag`allik darajasi asosida ana shu ko`rsatkichni qayta hisobladi. Natijada global qashshoqlik chegarasi 1,25 dollargacha ko`tarildi. 2015 yilda chegara qayta ko`rib chiqildi va 1,9 dollarga yetkazildi. Bu o`zgarishlar mamlakatlarning rivojlanish tarzidan kelib chiqqan holda kambag`allik chegarasini o`lchash har davlatda har hildir, aynan shuning uchun ham bu mavzuni o`rganib chet el tajribasidan umumli foydalanilgan holda teziz mavzusi zarur va dolzarb deb hisoblaman.

1990 yilda Jahon banki ekspertlari kambag`al davlatlarda qo`llanadigan standartlardan foydalanib, dunyodagi kambag`al aholi sonini o`lchashni taklif qilishgan edi¹. 15 ta davlatdagi kambag`allikning milliy darajasini o`rganib, xarid qobiliyati asosida valyuta kurslarini qo`llagan holda (xarid qobiliyati; butun

¹ Методика Всемирного банка <https://tass.ru/info/7525997>

dunyodagi ana shu narxlar asosida hisoblanadi) qayta hisoblashdi. Tovar va xizmatlar to'plami narxini barcha mamlakatlarda to'g'ri taqqoslash uchun ana shunday qilingan.

Natijada ekspertlar o'rganilayotgan qashshoq mamlakatlarning oltitasida kambag'allik darajasi kuniga bir kishi uchun 1 dollarga yaqin ko'rsatkichni tashkil qildi. Bu ko'rsatkich ilk xalqaro qashshoqlik chegarasi sifatida qabul qilindi.

Jahon bankining "Kambag'allik va yalpi farovonlik" to'g'risidagi ma'ruzasi 1990 yildan boshlab har yili e'lon qilinadi². 2018 yil oktyabr oyida chiqarilgan ma'ruzaga ko'ra qashshoqlikning xalqaro chegarasi bir kishi uchun kuniga 1,9 dollar o'lchami o'zgarmadi. Biroq qashshoqlik bo'yicha yangi ta'rif va miqdorlar kiritilmoqda, shulardan, ijtimoiy kambag'allikdir. Bu ko'rsatkich mutlaq va nisbiy kambag'allik konsepsiyasini birlashtiradi. Bundan tashqari, kambag'allik daromadlar darajasi bo'yicha kommunal xizmatlar (suv, elektr energiyasi), sog'liqni saqlash yoki ta'lim olish imkoniyatini aks ettirmagani uchun ko'p o'lchamli kambag'allik ko'rsatkichi kiritildi. Ana shu tushunchaga mos ravishda global darajadagi kambag'allar ulushi monetar kambag'allik bilan taqqoslaganda taxminan 50 foizga yuqoriroq. Jahon bankida o'rtadan past, o'rta va yuqori– 3,2 dollar, 5,5 dollar va 21,7 dollar daromadlarga ega mamlakatlar uchun kambag'allikning quyi va yuqori darajalari qabul qilingan. Bank mutaxassislari bu ko'rsatkichlar daromad mezonlariga asoslangani va ular ta'lim olish, sog'liqni saqlash xizmatlari va suv hamda elektr energiyasi bilan ta'minlanganlik kabi jihatlarni hisobga olmasligini ta'kidlashadi.

Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, 736 million kishi (aholining 10 foizi) o'ta qashshoqlik sharoitida (kuniga 1,9 dollardan kam daromadga ega), dunyo aholisining deyarli yarmi – 3,4 mlrd kishi – kuniga 5,5 dollardan kam daromadga ega. Qashshoqlik darajasi eng yuqori qit'a Afrika, sayyoradagi eng qashshoq mamlakatlar – Kongo demokratik respublikasi (o'ta qashshoqlik darajasi – 77,1 foiz) va Madagaskar (77,6 foiz).

² Доклады ВБ <https://tass.ru/info/7525997>

Xulosa

Jahon banki tomonidan 2015 yildagi 115 ta mamlakatda o'tkazilgan tadqiqotlar natijasida taklif etilgan uslubiyotga ko'ra, barcha mamlakatlar uchun 2011 yildagi narxlarda xarid qilish qobiliyati pariteti bo'yicha qashshoqlik chegarasi 1,90 \$ kambag'allik chegarasini esa mamlakatlar aholisi daromadlarining past, o'rta va yuqori darajalaridan kelib chiqib 1,90-2,15\$; 2,15-3,20 \$; 3,20-5,50 \$; va 21,70 \$ AQSh dollari etib belgilash tavsiya etilgan. Shu ko'rsatgichlar hamrohligida biz mamlakatimiz kambag'alik darajasini bilishimiz va unga yechimlar topishimiz mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. ¹ Методика Всемирного банка <https://tass.ru/info/7525997>
2. ¹ Доклады ВБ <https://tass.ru/info/7525997>